

Edirne, Kırklareli, Tekirdağ için Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim Planı Kapsam Belirleme Taslak Raporu Hakkında Çevre Mühendisleri Odası Görüşü

Edirne, Kırklareli, Tekirdağ için Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim (BKAY) Planı Kapsam Belirleme Taslak Raporu üzerine yapılan incelememiz sonucunda Odamız görüşü aşağıda yer almaktadır:

- Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği' nin Kapsam Belirleme başlıklı 10. Maddesi (5) fıkra c) bendi uyarınca "SÇD sürecine tabi olan plan/programın kapsamına bağlı olarak; SÇD sürecinde düzenlenecek istişare toplantısı için katılımın kapsamına ve uygulanacak halkın katılımı stratejisine; katılımın bireysel ve/veya kurumsal düzeyde olacağına ve hangi yöntemlerle halkın katılımının en etkin biçimde gerçekleştirilebileceğine," denmekle birlikte ; incelenen Taslak Kapsam Belirleme Raporu' nun 2.2 Bütünleşik Kıyı Yönetimi Planı İçin Kapsam Belirleme Yaklaşımı başlığında yer alan 7 adım içinde sadece toplantı, sunum temrinleri ile içeriklerinden söz edilmiş, ancak halkın katılımına ilişkin strateji, katılımın bireysel ve/ veya kurumsal düzeyde olacağına ve hangi yöntemlerle halkın etkin katılımının gerçekleştirileceğine ilişkin somut bilgilere yer verilmemiştir.
- Raporun 1. Yönetici Özeti kısmında Etkilenmesi muhtemel alanların özellikleri içerisinde Marmara Denizi bir etkilenim alanı olarak ele alınmamış sadece Plana konu illerin kıyı şeridinden söz edilmiştir. Oysa bütünleşik kıyı alanları yönetim planında bir çok ili/ havzayı kıyısında barındıran, bir iç deniz konumunda olan Marmara denizi etkilenmesi en muhtemel alanlardandır.
- 3.1 Arka Plan Bilgisi bölümünde yer alan mevzuat listesi içinde Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği gibi doğrudan çevresel etkilenime neden olabilecek Yönetmelikler ve ilgili tebliğlere yer verilmediği gibi güncel olmayan mevzuatların da listede bulunduğu görülmektedir.
- 3.5 Diğer ilgili Planlar ve Programlarla Bağlantı ve Etkileşim başlığında Ergene Havza Planına yer verilmemiştir.
- Kıyılarımızın hızla niteliklerini kaybetmeleri Sayıştay Başkanlığının incelemelerine konu olmuş ve "Kıyıların Kullanımının ve Planlanmasının Denetimi Raporu" hazırlanmıştır. Bu raporda; sorunları oluşturan temel neden bütüncül bir yönetim anlayışının oluşturulamaması olarak gösterilmektedir. Taslak Raporda denetim raporundan ve önermelerinden bahsedilmemiştir.
- Trakya'da bölge temelli planlama çalışmaları 1990'lı yıllara dayanmaktadır. 13 Temmuz 2004 tarihinde hazırlanan "Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı", Çevre ve Orman Bakanlığı'nca onaylanmış, 7 Eylül 2004 tarihinde ise "Çerkezköy-Çorlu-Marmaracık-Büyük Karıştıran Muratlı Çevre Düzeni Planı" onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak Trakya'daki sorunun temel kaynağı olan sanayinin İstanbul'dan çevre illere uzaklaştırılması (desantralizasyonu), plana aykırı ve münferit düzenlemelerin yapılması bugün yaşanan sorunların temelini oluşturmaktadır.
- Taslak Raporun geneline bakıldığında da yine sadece kıyı şeridinin etkilenimi ile sınırlı tutulduğu, kıyı alanlarının karasal etkilenimi ile doğuracağı denizel etkinin Bütünleşik Planın stratejik çevresel etkileri bağlamında ele alınmadığı görülmektedir. Örneğin 4.1 Bölümünde planlama alanı ve alt alanı sadece kıyı yerleşim alanı olarak tanımlanmakta ve harita ile şekillerde de bu alanların art arka alandann çevresel olarak etkilenimine değinilmediği görülmektedir. 4.4 Başlığı altında planlama alanındaki hidroloji ve su kalitesinden, 4.5 başlığında yine planlama alanındaki hava kalitesi düzeyinden söz edilmektedir. Oysa planlama alanı artalandan, kıyıları karasal kökenli kirleticilerden ve artalan kullanım biçimlerinden doğrudan etkilenmektedir. Bütünleşik plana dahil edilmeyen Çanakale İlinin Trakya kısmı aynı kıyı planlaması altında olması gerekirken Bütünleşik plan dışında tutulmuştur. Bu konuya ilişkin somut örnekleme ve önermelerimiz aşağıdaki maddelerde yer geldikçe verilecektir.

- 4.12 Bölgede Devam etmekte olan Projeler başlığı altında Planlama alanının özelliklerini etkilemesi muhtemel ve devam etmekte olan projeler arasında Islah Organize sanayi bölgeleri ile Ergene Havzası Koruma Eylem Planı kapsamında bölgede yapılmakta olan Atıksu Arıtma Tesisleri ve artırılmış suların Marmara Denizine derin deşarjı ve bu deşarjının Marmara Denizi üzerindeki etkilerinden hiç bahsedilmemiştir. Oysa ortak ekosistemlerin birlikte ve bütüncül yönetilmesi gerekmektedir. Taslak Raporda özellikle Söz konusu sanayi kaynaklı atıksuların arıtılmış dahi olsa ihtiva edeceği kirlilik yükünün Tekirdağ ve Marmara Denizi kıyısı üzerindeki etkilerinin de planlama yaklaşımında dikkate alınması esastır. Konuya ilişkin detaylı değerlendirmemiz aşağıda yer almaktadır.
 - ✓ “Meriç- Ergene Havzası OSB Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara’ ya Deşarjını Sağlayacak Toplama ve Derin Deniz Deşarj Sistemi Uygulama Projesi”ne yönelik toplama ve derin deniz deşarjına ilişkin bütünsel bir ÇED Raporu hazırlanması gerekirken proje kapsamında yer alan tüm OSB’ ler Atıksu Arıtma Tesisleri Projelerini ayrı ayrı ÇED Raporu hazırlayarak değerlendirmişlerdir. Bu ÇED Raporlarına bakıldığında atıksuyun derin deniz deşarjı ile alıcı ortama verileceğinden bahisle “Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılacak Atıksuların Marmara Denizine Derin Deniz Deşarjı Projesi”ne atıfta bulunduğu görülmektedir. Deşarj parametreleri konusunda ise “Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği”nin Derin deniz deşarjı ile ilgili hükümlerine ve deşarj limitlerine uyulacağına ilişkin taahhütlerin yer almadığı tespit edilmiştir. Yine aynı raporlarda Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinin bir gereği olan “Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği”nde belirtilen sınır değerlerin sağlanması konusundan bahsedilmemiştir. Bu ÇED Raporlarına bakıldığında bütünsel ve stratejik bir yaklaşımın olmadığı görülmektedir.
 - ✓ “Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği” Tanımlar maddesinde, Derin Deniz Deşarjı şu şekilde tanımlanmaktadır: “Derin deniz deşarjı: Yeterli arıtma kapasitesine sahip olduğu mühendislik çalışmaları ile tespit edilen alıcı ortamlarda denizin seyreltme ve doğal arıtma süreçlerinden faydalanmak amacıyla atık suların sahillere belirli uzaklıklarda deniz dibine boru ve difüzörlerle deşarj edilmesi...”, Aynı Yönetmeliğin Derin Deniz Deşarjlarıyla Alıcı Ortamlara Boşaltım Esasları başlıklı 33. Maddesinde:” Madde 33 - (Değişik:RG-13/2/2008-26786) Denize kıyısı olan yerleşimler ve kıyı bölgelerinde bulunan endüstriler için, alıcı ortamda yeterli seyreltme kapasitesinin bulunduğu ayrıntılı mühendislik çalışmaları sonucunda kanıtlanması hâlinde, atıksuların ve soğutma sularının derin deniz deşarjlarıyla bertarafına izin verilir.” denilmektedir. Bu madde de derin deniz deşarjına ilişkin olarak 2 koşul getirilmektedir. Birincisi atıksuların derin deniz deşarjı ile boşaltılmasının ön koşulu atıksu kaynağının denize kıyısı olan yerleşim olması ve kıyı bölgesinde bulunan endüstri olmasıdır. İkinci koşul ise alıcı ortamda yeterli seyreltme kapasitesinin bulunduğu ayrıntılı mühendislik çalışmaları sonucu kanıtlanması halidir.
 - ✓ Bahsi geçen koşullar incelendiğinde; Atıksuların derin deniz deşarjı ile bertarafına izin verilebilmesinin birinci koşulunun; “Meriç- Ergene Havzası OSB Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara’ ya Deşarjını Sağlayacak Toplama ve Derin Deniz Deşarj Sistemi Uygulama Projesi”de, proje bütününe bakıldığında kıyı bölgelerinde bulunmayan endüstrilerden kaynaklanan atıksuların bertarafını da kapsadığından sağlanmadığı açıkça görülmektedir. İkinci koşul olan alıcı ortamda yeterli seyreltme kapasitesinin bulunduğu ayrıntılı mühendislik çalışması sonucu kanıtlanması durumu ise tartışmalıdır. Öğrendiğimiz kadarı ile bu çalışmanın karşılığı İTÜ, Su ve Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Uygulama ve Araştırma Merkezi’nce hazırlanan “Meriç-Ergene Havzası OSB Müşterek Atıksu Arıtma Tesisleri Çıkış Sularının Marmara Denizine taşıyacak Kolektör Tünel ve Deniz Deşarj Hattı” çalışmasına ilişkin Çevresel Değerlendirme ve Deniz Deşarjı Uzak Alan Taşınım Modeli Raporları’dır. Söz konusu raporlar yine öğrendiğimiz kadarı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından incelenerek 04/03/2013 tarihinde uygun bulunmuştur. Söz konusu Raporlarda Ergene Havzası’ndan Marmara’ya deşarj ile gelen kirlilik

yüklerinin Marmara Denizi Havzası genelinde KOI yükünü yaklaşık olarak %4,8, TN yükünü yaklaşık olarak %2,8 ve TP yükünü yaklaşık olarak % 2,1 oranında artıracığı öngörülmektedir denilmektedir. Bakanlık tarafından söz konusu proje ile Marmara denizinin KOI açısından yaklaşık olarak %5 ilave kirlilik yükü artışına maruz kalınması uygun bulunmuştur.

- Taslak Raporun 5.2 Kapsam Belirleme Matrisi yukarıda bahsi geçen konuları içermemekte, Plan ve SÇD' ye dahil edilebilecek boyut olarak da ele almamaktadır. Matrisin ve Taslak Raporun bu konuları ele alacak ve içerecek bütünlükte hazırlanması gerekmektedir.
- Taslak Raporda BKAY Planları için Yetkili Kurum ÇŞB - Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü olarak belirtilmektedir. Taslak Raporun 3.2 Hedefler ve Öncelikler başlıklı bölümünde "BKAY planları, tüm imar planlarına kılavuz olan ve çevre düzeni planları ve mekânsal strateji planlarına girdi sağlayarak mekânsal planları yönlendiren birleştirici bir yaklaşımla hazırlanan stratejik planlardır." ve "BKAY bir strateji dokümanıdır ve düşük ölçekli planlara kılavuzluk eder ve bu planlar için bağlayıcıdır." denmesine karşın Taslak Kapsam Belirleme Raporunun çevresel etkileneim gözetilmeksizin mekansal planlamanın nasıl yapılacağına ilişkin bir kurguya dönük hazırlandığı göze çarpan önemli bir unsur olup bu durum Stratejik Çevresel Değerlendirme yaklaşımının ele alınmadığını da ortaya koymaktadır. Bu bağlamı ile stratejik çevresel değerlendirme yapılmaksızın stratejik bütünlük planlamanın yapılamayacağı ortadadır.